

W NUMERZE

Podatki i księgowość

ROZLICZENIA Spółki, których rok obrotowy jest inny od kalendarzowego, muszą powiadomić szefa KAS o podmiotach mających prawa do takiej spółki jeszcze w 2021 r. **B2**

Firma i prawo

ŻYWNÓŚĆ Dokumenty wydawane przez organ doradczy sanepidu bywają podstawą do wszczęcia postępowań wyjaśniających – skarży się branża suplementów diety **B4**

Prawnik

PRAWO KARNE Trybunał Konstytucyjny oceni, czy przepis przewidujący więzienie za znowę przetargową jest wystarczająco precyzyjny, by uznać go za zgodny z ustawą zasadniczą **B8**

Samorząd i administracja

PROCEDURY Kandydat na rodzica zastępczego będzie mógł uzyskać wstępną kwalifikację i wziąć udział w szkoleniu organizowanym przez inny samorząd niż ten, na którego terenie mieszka **B9**

Kadry i płace

PRACA Firma ustali, w jaki sposób ma być przechowywana informacja o wyniku testów na zawartość alkoholu lub narkotyków w przypadku np. zleceniobiorców **B10**

Tam, gdzie prostuje się poziomki

PROCEDURA CYWILNA Wprowadzenie zażaleń poziomych, rozpoznawanych przez inny skład tego samego sądu, stworzyło mnóstwo wątpliwości co do tego, kiedy je stosować. **Po dwóch latach trzeba je rozwiązać ustawą**

Piotr Szymaniak
piotr.szymaniak@infor.pl

Przez lata zasadą było, że do rozpoznania zażalenia właściwym jest sąd drugiej instancji, a tzw. zażalenia poziome do innego składu tego samego sądu były stosowane w ograniczonym zakresie w postępowaniu odwoławczym. Jednak twórcy reformy sprzed dwóch lat doszli do wniosku, że dewolutywny charakter większości zażaleń sprzyja obstrukcji procesowej. Bo dzięki wędrowce akt z jednego sądu do drugiego przedłużało się postępowanie, co generowało koszty i obciążało sądy drugiej instancji kwestiami w rodzaju zwolnienia od kosztów czy przyznania pełnomocnika z urzędu.

Jednak stworzenie w nowelizacji kodeksu postępowania cywilnego z 2019 r. (Dz.U. z 2019 r. poz. 1469) w art. 394^{1a} obszernego katalogu zażaleń do innego skła-

du sądu pierwszej instancji spowodowało, że część ekspertów zaczęła się zastanawiać, czy w takim razie zażalenie nadal można traktować jako środek odwoławczy (uznając kontrolę sądową w tej samej instancji za iluzoryczną). Jednak na gruncie tych przepisów powstały nie tylko spory doktrynalne, lecz także duże wątpliwości w orzecznictwie skutkujące wątpliwościami, który sąd i w jakim składzie ma rozpoznać dane zażalenie. To, w jakim składzie powinno być rozpoznane zażalenie w postępowaniu uproszczonym, czy który sąd jest właściwy do rozpoznania tego środka w postępowaniu zabezpieczającym.

W razie wątpliwości sąd wyższej instancji

Przygotowany przez Ministerstwo Sprawiedliwości projekt nowelizacji k.p.c. ma doprowadzić do wyeliminowania

wątpliwości w sprawie tzw. poziomek, wprowadzając w art. 394 par. 1ª zasadę, zgodnie z którą jeżeli przepis szczególny przewiduje, że stronie przysługuje zażalenie na postanowienie sądu, i nie określa przy tym, jaki sąd ma je rozpoznać, to zażalenie rozpoznaje sąd drugiej instancji.

Kolejną istotną zmianą jest jednoznaczne przywrócenie dewolutywnego charakteru zażaleniom w postępowaniu zabezpieczającym. – Brak zabezpieczenia może w niektórych sytuacjach uczynić całkowicie bezprzedmiotowym prowadzenie procesu albo przeciwnie, sam fakt udzielenia zabezpieczenia istotnie wpływa na sytuację pozwanego (np. zabezpieczenie polegające na zakazie publikacji, udostępnieniu pomieszczeń albo zaplacie świadczona). Właśnie ze względu na owo zasadnicze znaczenie postanowień o zabezpieczeniu konieczne jest przekazanie rozpoznania zażaleń na postanowienia sądu pierwszej instancji w przedmiocie zabezpieczenia sądowi drugiej instancji. W ten sposób jedna z najważniejszych decyzji w toku postępowania zostanie poddana kontroli przez sąd wyższego szczebla – czytamy w uzasadnieniu projektu.

– To jak najbardziej słuszny kierunek. Sytuacja, w której środek zaskarżenia jest rozpoznawany nie przez sąd wyższej instancji, a przez kolegę sędziego z tego samego wydziału, może podważać zaufanie stron do tak zapadłego rozstrzygnięcia. Przywrócenie rozpoznawania zażaleń przez sąd drugiej instancji z pewnością da stronom komfort bezstronnego rozpoznania ich sprawy – mówi mec. Wojciech Łysek z Zespołu Postępowań Sądowych i Arbitrażu kancelarii Dentons. Podkreśla również, że kwestie rozstrzygane w postępowaniu zabezpieczającym mają fundamentalne znaczenie dla trwającego później przez lata procesu i sytuacji stron. – W mojej praktyce zajmuję się sporami korporacyjnymi, w których rozstrzygnięcie w ramach zabezpieczenia np. kwestii dotyczących wykonywania prawa głosu

z udziałów czy też kwestii skuteczności uchwały zgromadzenia wspólników potrafi zmienić sytuację spółki i wspólników o 180 stopni. Dobrze więc, by o tak wrażliwych sprawach, zarówno w przypadku udzielenia zabezpieczenia, jak i oddalenia wniosku o zabezpieczenie, decydował sąd drugiej instancji w ramach kontroli instancyjnej – dodaje.

Uzasadnienia na gorąco

Bardzo istotną zmianą jest również nowy art. 357 par 2^a. Przepis ten polega na umożliwieniu sporządzenia uzasadnienia postanowienia podlegającego zaskarżeniu wydanego na posiedzeniu niejawnym, bez uprzedniego wniosku strony o sporządzenie takiego uzasadnienia. To, czy sędzia, wydając postanowienie, będzie chciał je od razu uzasadnić, czy też licząc na to, że strona nie będzie go kwestionować, zrobi to dopiero po ewentualnym wniosku o jego sporządzenie – będzie zależało od samego sędziego.

Orzekający przyznają, że obecne rozwiązania, w których uzasadnienia nie jest sporządzane z urzędu, tylko spawalnia postępowanie, bo strony, chcąc wnieść środek zaskarżenia, i tak składają wniosek o sporządzenie uzasadnienia, tylko nie od razu, lecz jak dostaną postanowienie. I sąd musi po tygodniu czy dwóch wracać do sprawy i pisać uzasadnienie, które wcześniej robił na bieżąco.

– W wielu przypadkach następcze sporządzenie uzasadnienia wiąże się z koniecznością ponownego zapoznania się z aktami sprawy, co z perspektywy sędziego jest stratą czasu. A to, że strona wystąpi o uzasadnienie, często jest prawie pewne – czytamy w uzasadnieniu projektu. Zdaniem Ministerstwa Sprawiedliwości uzasadnienie orzeczeń z urzędu jest celowe w przypadkach, gdy np. strona jest zwolniona od kosztów sądowych w całości. Skoro wniosek o sporządzenie uzasadnienia nie podlega opłacie, to jest duże prawdopodobieństwo, że i tak zostanie złożony. Z kolei gdy strona korzysta z częściowego zwolnienia od kosztów, może zachodzić

OPINIA

Cieszy wzmocnienie dewolutywności

PROF. UW DR. HAB.
TADEUSZ ZEMBRZOWSKI
Uniwersytet Warszawski

Liczne propozycje legislacyjne ukierunkowane – podobnie jak i przy poprzednich nowelizacjach – na przyspieszenie, usprawnianie oraz deklarowane upraszczanie postępowania sądowego spotykają się z zainteresowaniem i aprobatą. Niektóre wywołują jednak krytykę oraz zastrzeżenia świadczące o potrzebie prowadzenia pogłębionej dyskusji oraz dalszych analiz. Podjęto próbę eliminowania niespójności, ograniczania poważnych wątpliwości i mierzenia się z rozbieżnościami, które na przestrzeni kilkunastu miesięcy ujawniły praktyka oraz piśmiennictwo prawnicze. Do regulacji wymagających pilnej interwencji należy zaliczyć m.in. przepisy o środkach zaskarżenia, w tym zwłaszcza dotyczące zażalenia poziomego. Konieczne było ustosunkowanie się do zjawiska tzw. osieroconych zażaleń na postanowienia sądu pierwszej instancji, co do których nie było jasne, czy przysługują do sądu drugiej instancji, czy do innego składu tego samego sądu. Nawiązując do najnowszych judykatów Sądu Najwyższego (uchwały z 27.11.2020 r., III CZP 12/20 oraz z 25.02.2021 r., III CZP 18/20), projekt przesądza, że zażalenie klasyczne (dewolutywne) pozostaje podstawowym rodzajem zażalenia, będącym punktem odniesienia dla innych środków zaskarżenia (art. 394 par. 4). Na aprobatę zasługuje dążenie do optymalizacji katalogu orzeczeń zaskarżalnych poszczególnymi rodzajami zażalenia przejawiające się wzmocnieniem roli i znaczenia dewolutywności będącej gwarantem kształtowania jednolitej wykładni i praktyki w sądach podległych instancji – np. odnośnie do postanowienia, którego przedmiotem jest sprowadzenie lub wykładnia orzeczenia albo ich odmowa (art. 394 par. 1 pkt 5a). Docenić należy również wypełnianie dostrzeżonych luk i niedoskonałości dotychczasowych rozwiązań, choćby w postaci niemożności zaskarżenia postanowienia w przedmiocie odmowy zwolnienia od kosztów sądowych lub cofnięcia takiego zwolnienia przed sądem odwoławczym (art. 394² par. 1ª pkt 1). Dla praktyki sądowej szczególne znaczenie ma natomiast uporządkowanie problematyki postępowania kontrolnego w następstwie wniesienia zażalenia poziomego. Artykuł 394 par. 1ª nie pozostawia wątpliwości, że odrzucenie niedopuszczalnego zażalenia powinno następować w składzie jednego sędziego przed przekazaniem zażalenia do innego składu tego sądu.

konieczność rozpoznania jeszcze wniosku o zwolnienie od opłaty od wniosku o uzasadnienie. Tak czy inaczej wydłużyła to postępowanie, bo taki wniosek może zostać przekazany do rozpoznania przez referendarza, na którego postanowienie też przysługuje skarga, którą trzeba rozpoznać.

Zgodnie z projektowanym art. 357 par. 2ª uzasadnienie z urzędu będzie sporządzane także, gdy postanowienie dotyczy przyznania zwrotu kosztów osobie niebędącej stroną. Brak jest bowiem podstaw do obciążania opłat za sporządzenie uzasadnienia od biegłego czy świadka, któ-

ry chciałby poznać przyczyny rozstrzygnięcia w przedmiocie zwrotu kosztów.

Ale to nie wszystko. Wprowadzenie tej regulacji może zapobiec absurdum związanym z sytuacjami, w których sąd, nie czekając na wniosek strony, sam sporządzi uzasadnienie postanowienia. Niedawno Sąd Najwyższy uznał w uchwale III CZP 59/20, że wniesione w terminie zażalenie na postanowienie podlega odrzuceniu jako niedopuszczalne, jeśli strona nie złoży wcześniej wniosku o uzasadnienie. Nawet jeśli sąd wcześniej doręczył stronie to postanowienie razem z uzasadnieniem. ©

Zażalenia poziome w procedurze cywilnej

Obecnie zażalenie do innego składu sądu I instancji przysługuje na postanowienia w przedmiocie:

- odmowy zwolnienia od kosztów sądowych lub cofnięcia takiego zwolnienia,
- odmowy ustanowienia adwokata lub radcy prawnego lub ich odwołania,
- oddalenia opozycji przeciwko wstąpieniu interwenienta ubocznego oraz niedopuszczenia interwenienta do udziału w sprawie wskutek uwzględnienia opozycji,
- nadania rygoru natychmiastowej wykonalności,
- wstrzymania wykonania prawomocnego orzeczenia do czasu rozstrzygnięcia skargi o wznowienie postępowania,
- stwierdzenia prawomocności orzeczenia,
- skazania świadka, biegłego, strony, jej pełnomocnika oraz osoby trzeciej na grzywnę, zarządzenie przymusowego sprowadzenia i aresztowania świadka oraz odmowa zwolnienia świadka i biegłego od grzywny i świadka od przymusowego sprowadzenia,
- odmowa uzasadnienia orzeczenia oraz jego doręczenia,
- sprostowania lub wykładni orzeczenia albo ich odmowy,
- zwrotu zaliczki, zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej z urzędu oraz wynagrodzenia biegłego, mediatora i należności świadka, a także kosztów przyznanych w nakazie zapłaty, jeżeli nie wniesiono środka zaskarżenia od nakazu,
- oddalenia wniosku o wyłączenie sędziego,
- zatwierdzenia ugody zawartej przed mediatorem,
- odrzucenia zażalenia,
- odrzucenia skargi na orzeczenie referendarza sądowego,
- zatwierdzenia ugody w sprawie odwołania do Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów,
- wstrzymania wykonania decyzji, w przypadku zawieszenia postępowania, na zgodny wniosek stron zamierzających zawrzeć ugody w sprawie odwołania do Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.